

Yahya Kemal Beyatlı'nın Gün Yüzüne Çıkmamış Bir Mülakatı ve Türk Basınına Yansıması

An Unrevealed Interview of Yahya Kemal Beyatlı and Its Reflection on the Turkish Press

 Feyza CİNSER ¹

ÖZ

Yahya Kemal Beyatlı, Türk edebiyatında az sayıda mülakatı olan şairlerden biridir. Şairin sofrâ başlarında gerçekleştirdiği sohbetlerinden bahseden birçok dostu, yine onun, bu sohbetler sırasında andığı tek bir kelimenin bile gazete yahut dergi sütunlarına aksetmesini hoş görmediğini de belirtmektedir. Bu sebeple, şairin sonradan ortaya çıkan her yeni mülakatını, bu durumu göz önünde bulundurarak incelemek bir o kadar önem taşımaktadır. 1955 yılında, Bağdat'ta yayımlanan eş-Şa'b gazetesinde, Yahya Kemal'le gerçekleştirilen bir mülakat yayımlanmıştır. Bu mülakat, aynı yıl Türkçeye çevrilerek Aydıbir dergisinin 35. sayısında da yayımlanır. Ele aldığımız bu çalışmanın birinci bölümünde, mülakata ve mülakatı gerçekleştiren kişiye (Vahdettin Bahattin) dair bilgiler verilmiş; mülakatın eş-Şa'b gazetesinde yayımlanmasının ve Türkçeye tercüme edilmesinin ardından Yahya Kemal ile aralarında yaşanan dargınlıktan bahsedilmiştir. İkinci bölümde, mülakatın Türk basınına, dönemin yazar çevresine ve okuyucusuna nasıl yansıdığı bazı örnekler üzerinden gösterilmiştir. Son bölümde ise mülakatın eş-Şa'b gazetesinde ve Aydıbir dergisinde yayımlanan halleri ile Vahdettin Bahattin'in kendi el yazısı müsveddesi arasındaki farklar üzerinde durulmuştur. Amaç, gün yüzüne çıkan bu mülakatın Aydıbir dergisi tarafından ne sebeple ve nasıl yayınlanmış olabileceğini belirtmek ve Yahya Kemal'in yayınlanmasını engellemek amacıyla uğraştığı bu mülakatında Türk şiiri ve Abdülhak Hamit hakkında dile getirdiği fikirlerinin Türk kamuoyunda nasıl yankı uyandırdığını göstermektir. Mülakatın ortaya çıkan orijinal nüshaları, zamanla genişleyen Yahya Kemal kütüphanasına katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yahya Kemal, mülakat, Aydıbir, Vahdettin Bahattin, eş-Şa'b, Yirminci Asır, Hasan Âli Yücel.

1 İstanbul Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, feyzcns@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8761-4288

ABSTRACT

Yahya Kemal Beyatlı is one of the poets who have few interviews in Turkish literature. Many of the poet's friends, who mentioned his conversations at the table, also stated that he did not tolerate the fact that a single word he mentioned during these conversations was in the columns of newspapers or journals. Therefore, it is just as important to examine every new interview of the poet that emerges afterwards, considering this situation. In 1955, an interview with Yahya Kemal was published in the Baghdad newspaper al-Sha'b. This interview was translated into Turkish in the same year and published in the 35th issue of the Aydıbir journal. In the first chapter of this study, information about the interview and the interviewer (Vahdetin Bahattin) was given; After the publication of the interview in the al-Sha'b newspaper and its translation into Turkish, the resentment between him and Yahya Kemal was mentioned. In the second chapter, some examples of how the interview was reflected in the Turkish press, the author's circle, and the readership of the period is demonstrated. In the last chapter, the differences between the versions of the interview published in al-Sha'b newspaper and Aydıbir journal and Vahdetin Bahattin's handwritten manuscript were emphasized. The aim is to indicate why and how this interview may have been published by the Aydıbir journal and demonstrate how opinions on Turkish poetry and Abdülhak Hamit in this interview, Yahya Kemal tried to prevent publication were resonated in the Turkish public. The original copies of the interview will contribute to the Yahya Kemal corpus, which has expanded over time.

Keywords: Yahya Kemal, interview, Aydıbir, Vahdetin Bahattin, al-Sha'b, Yirminci Asır, Hasan Âli Yücel.

Giriş

Ele alınan bu çalışmanın amaçlarından biri, Yahya Kemal'in gün yüzüne çıkan bu mülakatının, öncelikle *Aydıbir* dergisi tarafından ne sebeple ve nasıl yayınlanmış olabileceğine dikkat çekmektir. Bu dikkat, Türk edebiyatının önemli sanatkarlarından biri olan Yahya Kemal'in o tarihlerde süreli yayınlarda nasıl yer aldığını göstermesi açısından bir örnektir ve önem taşımaktadır. Yahya Kemal, aşağıda görüleceği üzere, bu mülakatın yayınlanmasını engellemek amacıyla çeşitli yollara başvurmuştur. Bunun sebebi, Türk şiiri ve özelinde Abdülhak Hamit hakkında dile getirdiği fikirleridir. Bu çalışmanın bir diğer amacı, bu fikirlerin Türk kamuoyunda nasıl yankı uyandırdığını bazı örnekler üzerinden göstermektir. Şüphesiz, Yahya Kemal'e karşı ilk tepkinin *Aydıbir*'den sonra Hasan Âli Yücel'den gelmiş olması ve adeta bir cevap niteliğinde olması da bir o kadar dikkat çekicidir.

Yahya Kemal'in, bu çalışmanın konusunu teşkil eden mülakatının ortaya çıkışı, *Aydıbir* dergisi üzerine gerçekleştirilen bir tez çalışması sırasında olmuştur. *Aydıbir*, Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon tarafından çıkarılan dergilerden biridir. İki dönem halinde yayımlanan derginin birinci dönemi 1935-1936 yılları; ikinci dönemi ise 1952-1955 yılları arasında yayımlanmıştır. İkinci dönemin 1 Eylül 1952 tarihli üçüncü sayısından itibaren dergi sahibinin yalnızca Yusuf Ziya Ortaç olduğu görülür. Yahya Kemal ile yapılan bu mülakatın da derginin Yusuf Ziya tarafından yönetildiği bir devresinde yayımlandığını belirtmek gerekir. Çünkü *Aydıbir* dergisine genel olarak bakıldığında, ne birinci döneminde ne de ikinci döneminde, 1955 yılına değin Yahya Kemal ile ilgili müstakil olarak ele alınan herhangi bir yazının olmadığı fark edilir. Yayımlanan şiirler ve yazılar arasında da Yahya Kemal'in ismine rastlanmaz. Bunun sebebini, Yusuf Ziya Ortaç ile ara-

larında yıllar önce başlamış olan gerginlikte aramak mümkündür.

Yusuf Ziya ve Yahya Kemal arasında yaşanacak olan gerginliklerin başlangıcı, 1920 yılında, Mütareke döneminde, Akşam ve Alemdar gazetelerinde süren “Düнкüler-Bugünküler” tartışmalarına rastlar.1 O dönem, “arkadaşlarının bir anlamda sözcülüğünü yapan Yusuf Ziya, modernlik içinde bir Düнкüler-Bugünküler yani eskilik-yenilik tartışması başlat[mıştır]. Yusuf Ziya'nın önce ima yoluyla daha sonra da açıkça isim vererek hedefine aldığı ve ‘Düнкüler’ olarak nitelediği isimler” arasında Yahya Kemal de vardır (Çoruk, 2018, s. 349).

Yusuf Ziya, Alemdar gazetesinde, o dönemin Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin bir oyununa gelerek Yahya Kemal'in yazdığı mısraların Fransız şairlerden çalıntı, aynen tercüme olduğunu ve asıllarını ortaya koyacağını söyleyecek kadar ileri gitmiştir (Çoruk, 2018, ss. 350-351). Bunun üzerine Akşam gazetesine bir mektup gönderen Yahya Kemal ise Yusuf Ziya'yı “birçok muharrirlerden ve [kendisinden] el çabukluğuyla piyes mevzuu ve şiir mazmunu aşırıdaki maharetine nisbetle hece vezninin Arsen Lüpen”i addettiklerini belirtecek ve imzası ile neşrettiği “beş on ufak tefek manzumenin Fransızcada veya diğer bir lisandaki asıllarını Alemdar gazetesi[nin] ne gelecek hafta, ne öbür hafta, hiçbir hafta neşredemeyece[ğini]” söyleyecektir (Beyatlı, 1920, s. 3). Bu tarihten sonra ve devamında, Yusuf Ziya, bilhassa çıkardığı dergilerde, alaylı yoldan yazılan yazı ve şiirlerle ve ayrıca karikatürlerle Yahya Kemal'i eleştirmeye ve dalga geçmeye devam edecektir.

1 Bu konu ile ilgili detaylı bir yazı, Prof. Dr. Ali Şükrü Çoruk tarafından yazılmıştır. Bkz: Çoruk, A.Ş. (2018). Yahya Kemal'in Kitaplarında Yer Almayan Bazı Yazıları. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, 58(2), 345-373.

1.Yahya Kemal ile Mülakat

Yukarıda yapılan bu kısa girişten sonra mülakatı yayımlayan dergiye ve onun sahibine odaklanılırsa görülür ki, Yahya Kemal ile yaşadığı tartışmadan yıllar sonra, 1955 yılına gelindiğinde de Yusuf Ziya, Yahya Kemal ile ilgili her ilgi çekici konuyu yayımlamaya dün olduğu gibi o günde de hazır bulunmaktadır. Aynı amaçla *Aydabir*'de Yahya Kemal ile yapılmış bir mülakat yayımlanır.

Mülakat, 1955 yılında, *Aydabir*'in 35. sayısında “Yahya Kemâl Beyatlı ‘Hâmid’in Makber’i bir hezeyandır’, ‘Hakiki manasiyle yeni bir Türk şiiri yoktur’ diyor (s. 7).” şeklinde, mülakatın en çarpıcı noktaları, okuyucuların dikkatini çekmek amacıyla en başta zikredilerek yayınlanmış ve ardından gelen açıklamalarda mülakata dair önemli bilgiler verilmiştir:

Bağdat'ta çıkmakta olan Eşş'ab gazetesinin 19.1.1955 tarihli sayısında, bir Arap yazarının ‘Türk Şairi Yahya Kemal’le Konuşma’ başlıklı bir yazısı yayımlanmıştır. Türkçeye çevirdiğimiz bu yazıda, Yahya Kemâl, çok ilgi çekici, hattâ hayret uyandırıcı düşüncelerini açıklamıştır. Sanat ve fikir çevrelerimizde derin ve geniş bir etki yaratacak bu röportajı sunuyoruz. (s. 7)

Verilen açıklamalardan ilk olarak Bağdat'ta yayımlandığını ve ardından Türkçeye çevrildiğini anladığımız “Türk Şairi Yahya Kemal’le Konuşma”2 başlıklı bu mülakatı yapan kişi, o dönem *eş-Şa‘b* gazetesinin resmî muhabiri olan Vahdettin Bahattin'dir.

Gazetenin resmî muhabiri Vahdettin Bahattin hakkında en detaylı bilgileri veren kişi, yakın arkadaşı Mehmet Ömer Kazancı'dır. Kazancı'nın (2020), Kalemdeşlerim adlı kitabında yer alan “90 Yaşında Bir Bilge Adamın 70 yıllık Edebiyat Serüveni

2 Bahattin, V. (1955). Türk Şairi Yahya Kemal’le Konuşma. *Aydabir*. 35, ss.8-9.

ni: Vahidettin Bahattin”3 başlıklı yazısı, mülakatın *Aydabir* dergisinde yayımlanma amacına ve yayımlanmasından sonra yaşananlara dair bazı önemli bilgiler vermektedir:

[Vahdettin’in Bahattin’in] tanışmış olduğu Türk şairlerinin başında Yahya Kemal gelir. Vahdettin hocamız, Yahya Kemal ile birkaç defa görüşüğünü kimi hatıra yazılarında bildirmekte ve Yahya Kemal’i fazlasıyla kendini beğenmiş ve hatta gurura sarılmış bir şahsiyet olarak nitelemektedir. Türkiye’ye 1954 yılında ilk yapmış olduğu ziyaretinde onunla tanışmıştır. *Eş-Şa’ip* gazetesinin resmi muhabiri olarak kendisiyle bir mülakat yapmıştır. Mülakatta Yahya Kemal, Abdülhak Hamit ile yeni Türk edebiyatı hakkında kimi olumsuz görüşlerde bulunmuş ve bu görüşleri hocamız, muhabiri olduğu gazetede yayımlamıştır. Mülakatı daha sonra ‘Ayda Bir’ dergisi, Türk kamuoyunu Yahya Kemal’e karşı tahrik etmek amacıyla Arapçadan Türkçeye çevirerek yayımlamıştır. Böylece hocamız ile Yahya Kemal arasında bir kırgınlık başlamıştır. O tarihte hocamız 25 yaşında Yahya Kemal ise 70 yaşındadır. Bu olay hocamızın gazetecilik alanında yaşadığı ilk sıkıcı, ilk acı tecrübelerinden biridir. (s. 10)

Vahdettin Bahattin, 1954 yılının yaz mevsiminde Türkiye’ye gelmiştir. Cebinde “gördükleri[n]i, inceledikleri[n]i, yaptığı röportajları kolaylaştırmak amacıyla *Eş-Şa’ip* (Ulus) gazetesinin muhabirlik kim-

liğini”4 taşımaktadır (Bahattin, 2018, s. 215). Türkiye’ye geldiğinde, o dönem Park Otel’de kalan ve “burada kayıplara karışmış, geçmiş günlerin hayalleriyle avunan ve gelecek günlerin gölgesinde titreşen yankılara tutunmaya çalışarak yaşayan” Yahya Kemal’i de ziyaret etmiştir (Bahattin, 1955, s. 8). Bu ziyaret sırasında aralarında geçen konuşmaları da muhabiri olduğu *eş-Şa’b* gazetesinde yayımlamıştır. Mülakatın *eş-Şa’b* gazetesinde yayımlanmış hali Şekil 1’de gösterilmiştir.

Mülakatın başında Yahya Kemal’den, “Türk edebiyatının yücesinde, bu edebiyatı süsleyen parlak bir taş” olarak bahsedildiğini görürüz (Bahattin, 1955, s. 8). Vahdettin Bahattin’e göre Yahya Kemal “ilhamını, hayatın zengin hazinesinden alan olgun ve taptaze bir şair”dir (s. 8).

Park Otel’in bir köşesinde karşı karşıya oturduklarında edebiyat dünyasının yabancı olmadığı pek çok konu üzerinde kısa kısa konuşmalar yaparlar. Örneğin, Yahya Kemal hayatı boyunca hiç evlenmemesinin sebebini, “Siyasetin gadr ve sillelerinden, kötü günlerin hainliğinden çektiklerim bu arzuma mâni olmuştu.” şeklinde açıklar (Bahattin, 1955, s. 8). Soyadını ise dedesinin “Şahsüvar” adından almıştır. “Şah” bey, “süvar” atlı demektir (s. 8).

Konu, Yahya Kemal’in ne çeşit şiirler yazdığına ve hangi edebî ekolleri tuttuğuna geldiğinde verdiği cevap, yine yabancı olunmayan bir cevaptır:

Şiirlerimde güzele, milli ve mahalli duygularımızı dile getiren manzumelere fazlaca yer verdim. Çünkü gazel, şairin ince duygularını ve iç dünyasını anlatır. Milli ve mahalli manzumeler de, şairin gerçek kişiliğini, milletine, vatanına bağlılığını gösterir.

4 Bahattin, V. (2018). Işıklarıyla ve gölgeleleriyle hayatım. Kerkük, Avcı Matbaası (Bu kitabın ilgili sayfalarına ulaşarak Türkçeye çeviren ve bana göndererek yayımlamama yardımcı olan Mehmet Ömer Kazancı’ya teşekkür ederim.)

3 Kazancı, M.Ö. (2020). 90 Yaşında Bir Bilge Adamın 70 Yıllık Edebiyat Serüveni: Vahidettin Bahattin. Kalemdeşlerim. Kerkük, Fuzuli Matbaası, 5-15. Bu yazının yayımlandığı diğer kaynaklar için bkz:

Kazancı, M.Ö. (2020, 28 Ocak). 90 Yaşında Bir Bilge Adamın 70 yıllık Edebiyat Serüveni: Vahdettin Bahattin. Kerkük Gazetesi

Kazancı, M. Ö. (2019, Ekim, Kasım, Aralık). 90 Yaşında Bir Bilge Adamın 70 yıllık Edebiyat Serüveni: Vahidettin Bahattin, Kardeşlik (Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi). 360-361-362, ss.22-27.

Şiirlerimde yeni ile eskiyi birleştiriyorum. Yeni şiirin, eskinin yıkıntısı üstünde kurulaacağına inancım var. Bırakılması imkânsız eskinin varlığı olmasa, yeni edebiyatın lafi bile edilmez. (Bahattin, 1955, s. 8)

Ardından gelen satırlarda söz Abdülhak Hamit Tarhan'dan açılmış ve Vahdettin Bahattin, Kerküklü bir edibin Abdülhak Hamit'in Makber'ini nesir şeklinde Arapçaya çevirdiğini söylemiştir. Bu açıklamanın ardından Yahya Kemal'in söyledikleri, *Aydabir'e* ve hakikatte Yusuf Ziya'ya göre "hayret uyandırıcı" ve hatta "sanat ve fikir çevrelerimizde derin ve geniş bir etki yaratacak" cinstendir:

-Abdülhak Hamit, Makber mersiyesinde muvaffak olamamıştır! İçinde durulacak, konuşulmaya değer ancak otuz kadar beyit5 vardır. Karısının ölümünden fazla teessüre kapılarak yazdığı Makber mersiyesi, bir hezeyandır. Ne söylediği, ne demek istediği anlaşılmaz.

-Üstat, yeni Türk şiiri için ne düşünüyorsunuz?

-Hakiki manada yeni bir Türk şiiri yoktur. Eğer ortada şairler varsa, onlar da birer köpüktür. Şiirleri de soğuktur. Ama edebiyat ufku muza, beni iyimserliğe götürecektir gerçek şairlerin doğacağına inanıyorum. (Bahattin, 1955, s. 9)

*Aydabir'*de yayımlanan bu satırlar, Vahdettin Bahattin'in Yahya Kemal ile arasını bozacak olan satırlardır. Vahdettin Bahattin, bu konuyu 2018 yılında yayımlanan *Işıklarıyla ve Gölgeleleriyle Hayatım* adlı hatıra kitabında da dile getirmiştir. Kitabının bir bölümünde Yahya Kemal ile yaptığı bu

mülakata ve sonrasında yaşananlara değinir:

Burada, belleğimin her hücrelerinde şu sırada kıpırdayan ve beni dürtten bir konudan söz etmek istiyorum. Bu, Türk şairi Yahya Kemal ile yaptığım röportaj konusudur. Röportaj *Eş-şaiir* gazetesinde o tarihte yayımlandı. Şairin bana anlattığı yeni Türk şiiri hakkındaki düşünceleriyle Abdülhak Hamit hakkındaki olumsuz fikirlerini içermekteydi. Bu düşünce ile o fikirler, Türk gazetelerine yansarak beklenmedik bir bomba gibi düşüverdi. "Ayda Bir"6 dergisi okuyucuyu ve edebiyatçıları, şaire karşı kışkırtmak, tahrik etmek için, röportajı Türkçeye çevirerek yayımlamıştı. (s. 215)

Mülakatın çevrilerek *Aydabir'*de yayımlanmasının "okuyucuyu ve edebiyatçıları" Yahya Kemal'e karşı "kışkırtmak, tahrik etmek" amacını taşıyor oluşunun sebebinin, derginin müessisi olan kişinin Yusuf Ziya Ortaç olmasında aramak gerekir. Mülakatın, derginin Yusuf Ziya tarafından yönetildiği bir devrede yayımlandığını ve *Aydabir* dergisine genel olarak bakıldığında, ne birinci döneminde ne de ikinci döneminde, 1955 yılına değin Yahya Kemal ile ilgili müstakil olarak ele alınan herhangi bir yazının olmadığı yukarıda da belirtilmişti. Ayrıca Yusuf Ziya, *Portreler* kitabında, "Ölümü ile büyük bir şair, küçük bir insan kaybettik. Eyvaaaah, artık mavi boğaz, artık Türk Üsküdar, artık Müslüman Kocamustafapaşa, artık edebiyatımız Yahya Kemal'sizdir (1960, s. 141)." dediği alaylı satırlarının biraz üstünde, Yahya Kemal'in bencilliğinden, onunla dost olmak için onun haricinde hiçbir şairin, Ahmet Haşim'in, Mehmet Akif'in, Tevfik Fikret'in,

5 Yahya Kemal'e göre Makber'in içindeki "birer mücevher olan hakiki şiir pırıltıları, 'Cânânın o günkü hâli evvah, / Eyvâh benim o günkü hâlim' yahut 'Bir gün dedi: İztirâb içinde / Ben ölmeğe gelmişim bu Hind'e / Ölmeğe dedi, kahkahayle güldüm, / Duydum ki fakat içimden öldüm." gibi mısralardır. Beyatlı, Y. K. (1976). *Siyâsi ve edebî portreler*. İstanbul. Yahya Kemal Enstitüsü. 5.

6 Vahdettin Bahattin, *Aydabir* dergisi üzerine kısa bir dipnot düşer ve röportajın müterciminin Hilmi Yücebaş olduğunu söyler: "Ayda Bir dergisi, sayı Mayıs, 1955... Şairin bu utandırıcı davranışına karşın, röportajın mütercimi HİLMİ YÜCEBAŞ, daha sonra röportajın metnini 1956 yılında yayınlamış olduğu "Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal" adlı kitabına almış oldu." Bahattin, V. (2018). *Işıklarıyla ve gölgeleleriyle hayatım*. 215.

Abdülhak Hamit'in bile beğenilmemesi, gönül tahtlarında Yahya Kemal haricinde kimsenin olmaması gerektiğinden bahsetmektedir (Ortaç, 1960, ss. 137-139). 1960 yılında, Yahya Kemal'in ölümü için bunları söyleyen Yusuf Ziya'nın, 1955 yılında yapılan bu mülakatı dergisinde yayımlaması pek şaşırtıcı değildir.

Yusuf Ziya hedefine ulaşmış ve bu mülakatı yayımlayarak yazarları Yahya Kemal'e karşı kıskırtmayı başarmıştır. Bu başarısının en önemli göstergelerinden ilki, aşağıda değinildiği üzere Yahya Kemal'in, mülakatı yalanlamanın yollarını aramaya başlayacak olmasıdır.

2. Mülakatın Türk Basını ve Sanatkarlar Arasındaki Yankıları

Mülakat *Aydabir* dergisinde yayımlandıktan sonra başta Yahya Kemal olmak üzere dönemin yazar çevresi ve okuyucusunda bazı yankılar uyandırmıştır. Bu sebeple ilk olarak mülakatın Yahya Kemal üzerindeki etkisine ve yukarıda da andığımız üzere, mülakatı yalanlamak için nasıl bir yol izlediğine değinmek gerekir. Ardından mülakatın Türk basınına, dönemin yazar çevresine ve okuyucusuna nasıl yansıdığı bazı örnekler üzerinden gösterilecektir.

Vahdettin Bahattin, "Yahya Kemal'in rahatsızlık ile karşıladığı bu kıskırtmanın etkisini azaltmak amacıyla, ilk olarak Atatürk döneminde Türkiye Maarif Bakanı olan Hasan Ali Yücel'in -bu konuyu kendisi de sindiremeyerek- Türkçe bir yalanlama mesajı" yayımladığını dile getirir (2018, s. 216). Mesajda ise böyle bir edebî sohbetin yapılmadığı ve Yahya Kemal'in Vahdettin Bahattin'i hiç görmediği ve bilmediği yazmaktadır. Bu yalanlama mesajı, *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanmıştır ve yalanlamanın bir benzeri de Arapça olarak *eş-Şa'b* gazetesine, Bağdat'a gönderilmiştir (s. 216).

Vahdettin Bahattin'e (2018, s. 216) göre *Cumhuriyet* gazetesi, yalanlamayı şair ile ilişkisini iyi tutmak için bir riyakârlık olarak yayımlamıştır. Fakat *eş-Şa'b* gazetesi, muhabirini desteklemiş, röportajın aslının değiştirilmeden kaleme alındığını savunmak için yalanlamayı reddetmiştir. Bunun üzerine Yahya Kemal, Bağdat'taki dostlarını devreye sokmaya çalışmıştır. Eski bakan ve krallık döneminde az çok sözü geçen Tefvik Vehbi ile temasa geçmiş; *eş-Şa'b* gazetesinin başyazarı Yahya Kasım ile görüşmesini, aracılık yapmasını ve yalanlamanın yayınlanmasını rica etmiştir (s. 216). Vahdettin Bahattin'e göre (s. 216), söylediklerinden kaçınmak, kendisini yaptığı hatadan kurtarmak isteyen Yahya Kemal amacına ulaşmış ve yalanlama mesajı yayınlanmıştır.

Cumhuriyet'in 1955 yılında yayımlanan sayılarına baktığımızda, herhangi bir yalanlama mesajı görülmemektedir. Aksine *Cumhuriyet*, mülakatın reklamını yayımlayan gazetedir. *Cumhuriyet*'in 1955 yılında yayımladığı reklamları incelediğimizde *Aydabir* dergisinin reklamının neredeyse hiç yapılmadığını görürüz. Lakin, Yahya Kemal ile yapılmış bu mülakatın reklamı, tam gününde verilmiştir. Aşağıda yer alan Şekil 6'da gösterilen bu reklam, *Cumhuriyet* gazetesinin 5 Mayıs tarihli üçüncü sayfasında, "Yahya Kemal, bir Irak gazetesinde çıkan röportajında 'Abdülhak Hamit'in Makber'i bir hezeyandır!', 'Bugün bir Türk şiiri yoktur!' diyor. Bugünkü *Aydabir* mecmuasında (*Cumhuriyet*, s. 3)." şeklinde *Aydabir*'dekine benzer bir üslupla yayımlanmıştır.

O tarihte *Cumhuriyet* gazetesi yazarlarından biri olan Hasan Âli Yücel'in, Yahya Kemal'in bu mülakatı ile ilgili bir yazı yazdığı doğrudur. Fakat bu yazı, yalanlama mesajının aksine bir eleştiri yazısıdır ve *Cumhuriyet* gazetesinde değil, Hasan Âli'nin o dönem yazarlarından biri olduğu Yirminci Asır mecmuasında yayımlanmıştır. Hasan

Âli'nin 16 Haziran 1955 tarihinde "Hadiseler Arasında" köşesinden yayımladığı bu yazı "Hâmid'e Gazel"⁷ başlığını taşımaktadır.

Hasan Âli (1955, s. 3), yazısının başında "ihtiyar dost" olarak hitap ettiği Abdülhak Hamit'e, ilk olarak Yahya Kemal'in onun için yazdığı gazeli (Abdülhak Hâmid'e Gazel) hatırlatır:

Hatırlar mısınız, bir zamanlar genç, Yunan harmanisiyle karikatürleri yapılan hoş-sohbet, nüktedan, hatta bohem bir halefiniz vardı. O, büyük adınıza bir de 'Gazel'⁸ yazmıştı. (...) Pek güzel bir gazeldi. Deryâ-dil bir üslûbu, işitilmemiş hayalleri, gökkuşağı gibi renkli teşbihleri vardı. Size söylediği kadar size de söylüyordu. (...) Bu gazeli ne kadar severdiniz? (...) Aynı halef şairin, yine pek sevdiğiniz Sâmih Rifar'a naziresindeki şu kıt'ayı peltek peltek, kalın sesinizle söylüyor gibisiniz. (s. 3)

Hasan Âli Yücel'in yazısında andığı bu kıtalar, Yahya Kemal'in "Abdülhak Hâmid'den sonra ledünnî şiirin menbâları kurdu. Sâmih Bey'in hâtif sadasını andıran bir manzumesi bu çorak devrin en güzel eseridir. O eserin kafiyelerinden doğan bu mısraları sahibine ithaf ediyorum (Beyatlı, 2017, s. 73)." dediği "İthaf" şiirindedir:

"O yerler, işte Bağdad, işte Âmid
Bugün her şûleden mahrum, câmid
O yerlerden gelen son yolcu Hâmid
Haberdâr olmaz olmuş maveradan!"

Hasan Âli'ye (1955, s. 3) göre "mâvera" artık yerini değiştirmiştir. Orası artık, Abdülhak Hamit'in o an ikamet ettiği ahiret diyarı değil, "Park Otel"dir:

Ah, siz, orada (Park Otel) olup bitenleri,

7 Yücel, H.A. (16 Haziran, 1955). Hâmid'e Gazel. *Yirminci Asır*, 6(148), 3.

8 Yücel'in söz ettiği bu gazel için bkz: Beyatlı, Y.K. (2017). Eski şiirin rüzgârıyla. İstanbul. İstanbul Fetih Cemiyeti. 50.

ağza alınıp söylenenleri bir duyup öğrenseniz! Biraz önce tekrarladığım şiirleri yazan, sizi 'Büyük Şair' bilen halefiniz, bakın şimdi sizin için neler söylüyor? Diyor ki:

Abdülhak Hâmid, Makber mersiyesinde muvaffak olamamıştır. İçinde, durulacak, konuşulmaya değer otuz kadar beyit vardır. Karısının ölümünden fazla teessüre kapılarak yazdığı Makber mersiyesi, bir hezeyandır. Ne söylediği, ne demek istediği anlaşmaz. (s. 3)

Hasan Âli, bu satırların ardından, mülakatta dile getirdiği bu sözler için Yahya Kemal'i ağır bir şekilde eleştirmeye başlar. Hasan Âli'ye (1955) göre Yahya Kemal, insafli davranarak ve onda konuşulmaya değer 30 beyit bularak bu sefer yalnızca Makber'i zikretmiştir. Halbuki Yahya Kemal, Abdülhak Hamit'in külliyyatında ancak dört beş beyit bulabildiğini senelerdir durmadan etrafa yaymaktadır (s. 3). "Dirilerle uğraştığı yetmiyormuş gibi, ölüleri de kıskanıp ağzına geleni söylemektedir (s. 3)." Bu defa böyle "ölçülü ve cömert" davranmasının sebebi, Abdülhak Hamit hakkındaki fikirlerinin değişmesinden değil, "muhabatının Iraklı bir gazeteci oluştundan"dır (s. 3).

Yahya Kemal, Hamit'in ölümü ile münhal bıraktığı 'Şair-i Âzam'lık tahtını gece rüyalarında görmekte ve oraya oturmak için bir yerde durup oturamaz hale gelmiş bulunmaktadır. Halbuki kendinden sonra gelen ve kendince şair olmalarına ihtimal olmayan genç nesil, o makamı şimdilik boş bırakmayı hâle daha uygun bulmuştur. O, [Abdülhak Hamit'i] nasıl inkâr ettiyse inkâr edilmeyecek taraflarıyla beraber kendisini de onlar, saf harici tutmaktadır (s. 3).

Abdülhak Hamit, ahiretten Yahya Kemal'e seslenip "Çalma kapımı, çalarlar kapını!" diyebilir fakat dememekte ve Hasan Âli'ye göre şu beytini tekrarlamaktadır:

"İnsan edince kendi kemâlile imtizaç

Tenzil-i kadr-i âhara hissetmez ihtiyaç! (s. 3)”

Son olarak, Yahya Kemal'deki “Kemâl” isminin Hamit'in yukarıdaki beyitte söylediği yüksek sığata işaret etmediğini dile getiren Yücel'e göre, bu isim, babasının haberi olmadan Yahya Kemal'e taktığı “kuru bir isim” olarak kalmıştır (s. 3).

Yahya Kemal, yaşadığı dönemin meşhur şairlerinden biridir ve Hasan Âli Yücel örneğinden de açıkça görülüyor ki onun hakkında yazılan yazılarda, iltifatların şiddeti gibi eleştirilerin şiddeti de bir o kadar fazla olmuştur. Ortada bir yalanlama haberi varsa da bunun Hasan Âli Yücel tarafından yazılmadığı açıktır. O halde haber nerede ve kim tarafından yayınlanmıştır?

Mülakatın neşrinden neredeyse iki yıl sonra, Varlık dergisinin 15 Ocak 1957 tarihli 446. sayısında bu konu ile ilgili bir detay vardır. Dergi okuyucularının bazı sorularının yanıtlandığı “Okuyucularımızla Baş-baş” köşesinde bir okuyucunun sorduğu soru üzerine Yahya Kemal'in yalanlama haberine de değinilmiştir. Becit Aydoğan isminde bir okuyucunun, “Bir okuyucunuzun sorusuna cevap verirken Yahya Kemal mülakat vermez diyorsunuz. Halbuki Bağdat'ta çıkan Eşş'a'ba gazetesinin 19.1.1955 tarihli sayısında bir Arap yazarının ‘Türk Şairi Yahya Kemal'le Bir Konuşma’ adlı yazısı çıktı. Bu nasıl oluyor? (s. 23)” sorusu üzerine derginin verdiği cevap mühimdir:

Yahya Kemal'in o Arap gazetesinde çıkan mülakatı hakkında o sıralardaki Varlıklardan birinde bir not vardır. Yahya Kemal konuşmayı yalanlamıştır. İhtimal, sözü geçen Arap yazarı özel bir konuşmada şairimizin söylediklerini bir mülakat şeklinde yayınlamıştır. Bizim böyle izinsiz bir harekette bulunamayacağımızı takdir edersiniz. (s. 23)

Ne var ki, okuyucuya verilen bu cevaba rağmen, o tarihlerde çıkan Varlık sayılarında da herhangi bir yalanlama haberine rastlanmamaktadır. Bu bize, o zamana kadar mülakat hakkında çıkan yalanlama haberlerinin tamamının asılsız olduğunu göstermektedir. Vahdettin Bahattin'in mülakatı hoş karşılamadığını söylediği Hasan Ali Yücel'in, mülakatı yalanlamanın aksine Yahya Kemal'i ciddi şekilde eleştiren kişi olduğunu da eklemek gerekir.

3.Mülakatın Arapça⁹ Halleri ile Türkçesi Arasındaki Farklılıklar

Mülakatın eş-Şa'b gazetesinde ve *Aydabir* dergisinde yayımlanan halleri ile Vahdettin Bahattin'in kendi el yazılı müsveddesi arasında bazı farklılıklar vardır. Bu bölümde bu farklılıklar üzerinde durulmuştur.

مع شاعر تركيا يحيى كمال

الشاعر الذي كان أستاذًا ونائبًا وسفيرًا

كيف حالت السياسة دون زواج الشاعر؟

الجمع بين الغزل والوطنيات والقديم والحديث
على صعيد واحد

الأستاذ المصري الذي كان صديق الأستاذ
كوبرلي ولا يعرفه الشاعر

«الفقاييع» و«الدوندرمة» في الشعر التركي

يحيى كمال يتعرف على الزهاوي بواسطة
الوالي سليمان نظيف باش

Yukarıda yer verdiğimiz bu yedi manşet, sadece mülakatın eş-Şa'b gazetesinde yayımlanan halinde bulunmaktadır. El ya-

9 Mülakatın eş-Şa'b gazetesinde yayımlanan halini ve ayrıca Vahdettin Bahattin'in kendi el yazısı müsveddesini okuyan, aktaran ve Türkçesi ile aralarındaki farkları ortaya çıkarmakta bana yardımcı olan Arş. Gör. Mahmut Şan'a teşekkür ederim.

zısı müsveddede ve Türkçe röportajda yer almamaktadır. *Aydabir* dergisinde kullanılan fotoğrafta manşetlerin bir kısmı bu şekliyle gözükmektedir ama Türkçesi tercüme edilmemiştir. Bu manşetlerin tercümesi sırasıyla şu şekildedir: “Türkiye’nin şairi Yahya Kemal ile”, “Bu öyle bir şair ki, eskiden hem profesör hem vekil hem de elçiydi.”, “Siyaset bir şairi nasıl evlenmekten alıkoydu?”, “Millî şiir ile gazeli (aşk şiirini), eski ile yeni aynı kefeye koymak/birbirinden ayrılmazlığına vurgu yapmak.”, “Şairin tanımadığı, Köprülü’nün arkadaşı Mısırlı üstat.”, “Türk şiirinde dondurma ve baloncuk”, “Vali Süleyman Nazif Paşa vasıtasıyla Yahya Kemal Cemal Sıtkı ez-Zehavî ile tanışıyor.”

«مع الأستاذ يحيى كمال بياتلي الشاعر التركي الشهير»

başlığı el yazısı müsveddede bulunmaktadır.

هناك في فندق «بارك» المطل على البسفور الجميل
[جمالا ساحرا]

Bu cümlede yer alan köşeli parantez içeri-
sindeki ifade ise sadece el yazısı müsvedde-
de bulunmaktadır.

باستانبول إنسان يعيش على خيالات ماض
تلاشى ويتشبت بأطياف تتراقص في ظل
المستقبل...

إنسان أقعدته يد الزمن عن التمتع بنعمة
الحياة الزوجية. (١)

Cümle *eş-Şa'b* gazetesinde bu şekilde bu-
lunmaktadır ve “Felek bu zatı evlilik zev-
kinden yoksun bırakmıştır.” anlamındadır.

إنسان أقعدته يد الزمن عن التمتع بنعمة روحية

Vahdettin Bahattin bu kısma, “Mutlu ev-
liliği kastediyorum.” anlamına gelen bir
dipnot eklemiştir ve mülakatın Türkçesin-
de bu dipnot yer almamaktadır:

أعني الزواج السعيد

إنسان أقعدته يد الزمن عن التمتع بنعمة
روحية [...] كل [...] من جوف العدم إلى
ميدان الوجود.

Bir üstteki cümle ile baş kısımları aynı
olan bu cümlede altı çizilerek işaret edilen
bölümler sadece el yazısı müsveddede ve
Aydabir dergisinde yayımlanan mülakat-
ta bulunmaktadır. Buradan yola çıkarak
mülakatın Bağdat’taki *eş-Şa'b* gazetesinden
değil, Vahdettin’in el yazısı müsveddesin-
den yola çıkılarak tercüme edildiği kanaati
bizde ağır basmaktadır. Vahdeddin Bahat-
tin’in İstanbul’dan ayrılmadan önce mü-
lakatın bir nüshasını Türkiye’de bırakmış
olma ihtimali de bulunmaktadır.

إنسان كان وما برح يهيم في وادي عبق لا يبغى
عنه حولا. ذلك هو الأستاذ يحيى كمال شاعر تركيا الذي
يبلغ من العمر سبعين سنة...

إذا كان في هامة الأدب التركي تاج ناصع فهو
يحيى كمال، إنه من يُعدُّ بلا شك عبقريا. وعبقريته منبعثة
من كنوز الحياة المفعمة في كل شيء كبيره وصغيره مما
يعسر التوغل فيه وتتجلى العبقرية المشعة هذه في تجده
وإنسانيته في كل شعر رصين ينشده وفي كل فكر سام
يبديه وفي كلام رفيع يبسطه. فقد مضى نضارة شبابه في
مدينة النور باريس... دراسة العلوم السياسية والتاريخ
والأدب درسا ركز أفكاره وصل مواهبه وعبّد طريقه... إذ
استهل حياته بكتابة مقالات سياسية وأدبية عرفته بالخلق
وجعله «أشهر من نار على علم» ثم قام بتدريس تاريخ
المدنيات وتاريخ الأدب التركي والأوروبي وزاد نضوجا
باستانبول، واشترك سنة ٢٢٩١ في معاهدة «لوزان»
كمشاور سياسي وعينه أتاتورك -لأنه كان يحبه- سفيرا
لتركية في وارشو سنة ٢٢٩١ وفي مدريد سنة ١٩٢١
وقبل الشعب التركي في المجلس الوطني مرات عدة...
وحتى أسست حكومة باكستان، سنة ١٩٤٩ عين سفيرا في
«كراتشي» وإلى أن أحيل على التقاعد.

Yukarıda, tırnak içinde verilen

أشهر من نار على علم

ifadesi, “dağ başındaki ateşten daha meşhur” anlamına gelen bir deyimdir ve Araplar arasında bir kişinin herkes tarafından bilinecek bir şöhrete kavuşması anlamında kullanılmaktadır. Bu kısım, paragrafın sonuna kadar, Türkçe yayımlanan mülakata özet olarak aktarılmıştır. *eş-Şa'b* gazetesinde olup olmadığını kesin olarak bilmemekle birlikte gazetenin kopuk alt kısmında bulunduğunu düşünüyoruz.

Türkçe mülakat metninde özet olarak verilen bu kısmın tam tercümesi şu şekildedir:

Onu çevresine tanıtan siyasi ve edebi makaleler yazarak yazarlık hayatına başlamıştır. Bu yazıları onu dağ başındaki ateşten daha meşhur kılmıştır. Sonra uygarlıklar tarihi, Türk-Avrupa edebiyat tarihi dersleri vermiştir ve İstanbul'da olgunluğu artmıştır. Lozan Anlaşmasına 1922 yılında siyasi müşavir olarak katılmıştır. -Ona olan sevgisi sebebiyle- Atatürk 1926 yılında Yahya Kemal'i Varşova'ya, 1929'da ise Madrid'e elçi olarak atamıştır. Türk halkı Yahya Kemal'i defalarca Millî Meclise kabul etmiştir. Pakistan hükümeti kurulunca, 1948 yılında Karaçi'ye elçi olarak tayin edilmiş, emekliliğine kadar bu göreve devam etmiştir.

زرت الشاعر يوماً ما زيارة خاطفة رغم هذا سررت بها. إلا أن سروره كان أكثر مما ينبغي... فرغب إلي أن أعيد الكرة... فكان له ما أراد. ففي ضحى نهار مشمس يبعث في النفس أملاً... ويقظة. كنت أجلس إلى الشاعر في أحد جوانب فندق «بارك»... لا يقصده هناك في وحدته هذه إلا مريدوه من الشباب المنور...

وبعد سلام وسؤال وترحيب... ساد سكونه ثم ما لبث أن خضنا في

Bu kısım, sadece mülakatın el yazısı müsveddesinde bulunmaktadır. *eş-Şa'b* gazetesinin kopuk kısmında kaldığını düşünüyoruz. Ayrıca aşağıda fotoğrafına

yer verdiğimiz *eş-Şa'b* gazetesinin kopuk kısmında kalan bu bölümde, Türkçe mülakatta “hayranları” olarak karşılanan kelimenin aslı, el yazısı müsveddede “müritle-ri” şeklindedir.

حديث طويل عريض جرى جرياً...

قال: هل تعرف الشاعر الشيخ رضا الطالباني؟
أين مدفون؟

قلت: نعم، أعرفه. وشهرته تمتد من العراق حتى تركيا... وأحيطك علماً أن ابنته تستوطن إستانبول... وهو مدفون في بغداد...

قال: إنه هجاء... قاذع... وشعره يمتاز في هذا الغرض.

قلت: وهو كذلك ويروى أن بينه وبين الشاعر الحر نامق كمال مناسبات ومطارات...

فقال: قد يكون... ولكن المناسبات لا تعني أن الشيخ رضا يماثل نامق كمال في المنزلة الشعرية... إذ لا يمكن عقد موازنة بينهما على وجه الإطلاق.

قلت: يظهر لي يا أستاذ أنك غير متزوج...

قال: نعم... فقد لاقيت من كيد السياسة وضرباتها... ومن خيانة الأيام السود الشيء الكثير... فحبل بيني وبين ما كنت أصبو إليه...

قلت: هل أنت من عشيرة بيات؟

قال: لا... رأيي بقي هذا مأخوذ من اسم جدي. إنه من يُدعى شاهسوار ف «الشاه» معناه «بي» و «سوار» معناه «أت».

قلت: في أي الأغراض الشعرية نظمت بكثرة؟ وهل لي أن أعرف مذهبك الشعري الذي تعنتقه في الأدب؟

قال: إن الغزل والوطنيات أكثر ما طرقته في شعري. ذلك لأن الغزل يتضح عما للشاعر من رقة الإحساس، ويقظة الوجدان... ولأن الوطنيات تعبر عن حقيقة الشاعر الذاتية وعن مدى تعلقه بوطنه وأمتة... ونضاله في سبيلهما... وفي سبيل أمجاد الحياة... رأيي أمزج في منظوماتي بين الأصول القديمة والجديدة

معتمدا أن الجديد تشاؤ حروفه على أنفاض

Altı çizili olan bu kısım *eş-Şa'b* gazetesinin kopuk kısmına denk gelmektedir. Ancak Türkçe yayımlanan mülakatta bulunmadır.

القديم... فلولا فضل القديم هذا الذي يستحيل هجره لما يصبح لأي أدب جديد شأن يذكر...

قلت: يا أستاذ بمن أنت معجب من الشعراء؟

قال: بفضولي ونسيمي ونفعي وروحي البغدادي...

قلت: وهل يمكن أن يُجمع شكسبير أو غوته أو هوغو وعبد الحق حامد في صعيد واحد؟ كما فعل الدكتور إسماعيل أحمد أدهم؟

قال: لا يمكن هذا! ولا أعرف إسماعيل أدهم. فمن هو يا ترى؟

قلت: كان أستاذًا في جامعة إستانبول. ثم قصد مصر لدراسة الحياة الأدبية والفكرية في البلاد العربية منتدبا من قبل الجامعة التركية. غير أنه انتحر غرقًا في البحر الأبيض المتوسط بالإسكندرية صيف سنة ١٩٤١م. احتقارا للحياة. ومن معارف البروفسور فؤاد كبرلي والصحفي المعروف حسين جاهد بالجَن.

وهنا أخذ الشاعر يقدم إليّ سيكارة. ما إن هممت بتناولها حتى سحب يده وهو يبتسم ويقول لا تتعلم التدخين... لا تتعلم...

Sadece mülakatın müsveddesinde bulunan bu paragrafın tercümesi şu şekildedir: “Bu sırada şair bana bir sigara uzattı. Tam almak üzere yönelmiştim ki, elini çekti ve bana: ‘Sigara içmeyi öğrenme... Öğrenme...’ dedi.”

قلت: إن مرثية «مقبر» لعبد الحق حامد ترجمها نثرًا إلى اللغة العربية أديب كركوكي.

قال: إن عبد الحق غير موفق في مرثيته. إذ ليس فيها أكثر من ثلاثين «مقطعة» تستأهل الذكر والعناية. ذلك أنه يهذي في مقبره -وقد توجه بميتة زوجته إلى حد كبير- هذيانا... وَيَحْبِطُ حَبْطًا... لا يُعرف مداها ولا يدرُك فحواها.

قلت: ما رأي الأستاذ في الشعر التركي؟

قال: ليس هناك شعر تركي بالمعنى الحقيقي. وإذا كان هناك شعراء فهم «فقايع» وشعرهم «دوندرمة». ولكن مع ذلك أجد في أفقنا الأدبي ما يجعلني أتفاعل وأقول إنه سيظهر في الميدان شعراء حقيقيون.

قلت: يا أستاذ هل تعرف من مفكري العرب وشعرائهم قديما وحديثا؟

قال: أعرف من القدامى أبا العلا المعري وأبا الطيب المتنبي وغيرهما من لا أذكر... ومن المُحدثين أحمد شوقي وحافظ إبراهيم وخليل مطران ومعروف الرصافي وجميل الزهاوي الذي تعرفت إليه بواسطة الوالي سليمان نظيف باشا.

Altı çizili olan bu kısım *eş-Şa'b* gazetesinin kopuk kısmına denk gelmiştir. Türkçe mülakatta ise yer almaktadır.

وكان صمت مطبق ونظرات متقابلة.

قلت له -وأنا أصافحه بحرارة- هل لك شيء أن تقول بعد هذا كله؟

قال: وعلى فمه تشرق بسمه... إذا قدمت تركيا مرة ثانية زرني.

قلت: بكل سرور.

انطلقت نفسي مغمورة بلطف الشاعر وعطفه. إنه حقا إنسان قبل أن يغدو شاعرا.

وحيد الدين بهاء الدين

٤٥٩١/٢١/٣١

الإثنين

Bu bölüm, *eş-Şa'b* gazetesinde ve *Aydabir* dergisindeki mülakatta bulunmamaktadır. Bu bölümün tercümesi şu şekildedir:

Tam bir sessizlik oldu ve karşılıklı bakışmalar... Onunla hararetle bir şekilde tokalaşırken, 'Bütün bunlardan sonra söylemek istediğin bir şey var mı?' diye sordum. Yüzünde güneş gibi açan bir tebessümle 'Türkiye'ye bir daha geldiğinde beni ziyaret et.' dedi. 'Büyük bir memnuniyetle.' dedim. İçim, şairin nezaket ve sevecenliğiyle dolu olarak ayrıldım. Şüphesiz o, bir şair olmadan önce gerçek bir insan...' (Vahîd'ü'd-dîn Bahâ'e'd-dîn, 13/12/1954, Pazartesi.)

Görüldüğü üzere, mülakatın *eş-Şa'b* gazetesinde ve *Aydabir* dergisinde yayımlanan halleri ile Vahdettin Bahattin'in kendi el yazılı müsveddesi arasında bazı farklılıklar vardır. Bu farklılıklar arasında en dikkat çekici olanlardan biri yukarıda altı çizilerek işaret edilen ve sadece el yazısı müsveddede ve *Aydabir* dergisinde yayınlanan mülakatta bulunan kısım olsa gerek. Çünkü bu kısım, mülakatın Bağdat'taki *eş-Şa'b* gazetesinden değil, Vahdettin'in el yazısı müsveddesinden yola çıkılarak tercüme edildiğini düşündürmektedir.

Dikkat çeken bir diğer ayrıntı, mülakatın Türkçeye özet olarak tercüme edilen ve de tercüme edilmeyen bölümlerine dairdir. Halbuki detaylı olarak tercüme edilmeyen bu bölümler, Vahdettin Bahattin'in Yahya Kemal'in hem profesör hem vekil hem de elçi olmasına dair verdiği önemli detayları içermektedir. Kısacası Yahya Kemal'in önemli yanlarını yücelten satırlardır.

Sonuç

Yahya Kemal'in sofrta başlarında gerçekleştirdiği sohbetlerinden bahseden birçok dostu, yine onun, bu sohbetler sırasında andığı tek bir kelimenin bile gazete yahut dergi sütunlarına aksetmesini hoş görmediğini de belirtmektedir. Nitekim, Yahya Kemal'in bu mülakat karşısındaki tutumu

da farklı değildir. Mülakat yayımlandıktan sonra, Yahya Kemal, Bağdat'taki dostlarını devreye sokmaya çalışmış, Eski bakan Tevfik Vehbi ile temasa geçmiş; *eş-Şa'b* gazetesinin başyazarı Yahya Kasım ile görüşmesini istemiştir.

Yahya Kemal'in bu mülakatı yalanlamanın yollarını aramış olmasının ilk sebebi, bilinçli olarak muhabirle mülakat yapmamış olmasıdır. Zira Vahdettin Bahattin'in, şairle arasında geçen sohbetleri bir mülakat şeklinde yayımlamış olabileceği kanaati ağır basmaktadır. Şairin mülakatı yalanlamak istemesinin ikinci sebebi ise Abdülhak Hamit ve yeni Türk şiiri hakkında söyledikleri olsa gerek. Yusuf Ziya'nın, Yahya Kemal ile aralarından yaşanan gerginliğe bağlı olarak ve ayrıca *Aydabir* dergisinin tirajını yükseltmek amacıyla Türkçeye çevirterek yayımladığı bu mülakatın, yazarların yanında okuyucuların da dikkatini çekmiş olduğu açıktır. Bunun sebebini, mülakatın içeriğinden ziyade yapıldığı kişinin Yahya Kemal olmasına bağlamak daha doğru olacaktır. Nitekim söz konusu olan mülakatı Türkçeye çeviren Hilmi Yücebaşı da 1956 yılında yayımladığı *Bütün Cepheleriyle Yahya Kemal: Hayatı-Hâtıraları-Şiirleri* adlı kitabına yalanlama haberlerine rağmen bu mülakatı da katmıştır.

Meselenin ilginç yanlarından biri, Vahdettin Bahattin'in yalanlama mesajını yazdığını söylediği Hasan Âli Yücel'in ve mesajı yayımladığını söylediği *Cumhuriyet* gazetesinin zannedilenin tam aksine bir tutum sergilemiş olmasıdır.

Bu çalışmada, gün yüzüne çıkan bu mülakatın *Aydabir* dergisi tarafından ne sebeple ve nasıl yayımlanmış olabileceğini belirlenmiş ve Yahya Kemal'in yayımlanmasını engellemek amacıyla uğraştığı bu mülakatında Türk şiiri ve Abdülhak Hamit hakkında dile getirdiği fikirlerinin Türk kamuoyunda nasıl yankı uyandırdığını gösterilmiştir. Türk edebiyatında sade-

ce Yusuf Ziya Ortaç yahut da Hasan Âli Yücel'in değil, birçok sanatçının, muhtelif gazete ve dergilerde Yahya Kemal hakkında düşüncelerini, hatıralarını, tenkitlerini içeren yazıları, nükte ve fıkraları; nazireleri ve karikatürleri vardır. Bu mülakat da Türk edebiyatının önemli sanatkârlarından biri olan Yahya Kemal'in o tarihlerde süreli yayınlarda nasıl yer aldığını ve tek bir mülakatının dahi Türk basınında nasıl yankı uyandırdığını göstermesi açısından önemli bir örnektir. Yayınlanmasının ardından, sanat ve fikir çevrelerinde etki yaratmak amacı olan bu mülakat, amacına ulaşmış gibidir. Üstelik mülakat sebebiyle adı anılan *Aydabir*, *Cumhuriyet*, *Yirminci Asır*, *Varlık* gibi gazete ve dergiler, o dönem edebiyatı için önemli süreli yayınlardır. Ayrıca, mülakatın *eş-Şa'b* gazetesinden alınarak yayımlanmış olması, Bağdat'taki süreli yayınların da yakından takip edildiğinin bir göstergesidir. Bu sebeple mülakatın Bağdat'tan alınan nüshaları, tercümesi ile detaylı bir şekilde karşılaştırılmıştır.

Kaynakça

- Bahattin, V. (1955). Türk şairi Yahya Kemal'le konuşma. *Aydabir*, 35, 7-9.
- Bahattin, V. (2018). *Işıklarıyla ve gölgeleriyle hayatım*. Avcı Matbaası.
- Cumhuriyet*, (1955). 3.
- Çoruk, A. Ş. (2018). Yahya Kemal'in kitaplarında yer almayan bazı yazıları. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 58 (2), 345-373.
- Kazancı, M. Ö. (2020). *Kalemdeşlerim*. Fuzuli Matbaası.
- Okuyucularımızla başbaşa. (1957). *Varlık*, 446, 23.
- Ortaç, Y. Z. (1960). *Bir varmış bir yokmuş: Portreler*. Akbaba Yayınları.
- Yahya Kemal Bey'in mektubu. (1920). *Akşam*, 742, 3.
- Beyatlı, Y. K. (2017). *Eski şiirin rüzgârıyla*. İstanbul Fetih Cemiyeti.
- Beyatlı, Y. K. (1976). *Siyâsi ve edebî portreler*. Yahya Kemal Enstitüsü.
- Yücel, H. Â. (1955). Hâmid'e gazel. *Yirminci Asır*, 6(148), 3.

Ekler

1.Mülakatın Türkçesi

İstanbul'da, "Park Otel" in güzelim Boğaziçi'ne bakan bir köşesi... Burada kayıplara karışmış, geçmiş günlerin hayalleriyle avunan ve gelecek günlerin gölgesinde titreyen yankılara tutunmaya çalışarak yaşayan bir insan var.

Feleğin evlilik zevkinden yoksun bıraktığı bu zatın hayali dün olduğu gibi bugün de yaratıcılık dünyasında başıboş dolaşmaktadır. Onun için, bu yalnız köşesinden ayrılmıyor.

Bu zat, yetmiş yaşında, Türk şairi Yahya Kemal Beyatlı'dır.

Yahya Kemal, Türk edebiyatının yücesinde, bu edebiyatı süsleyen parlak bir taçtır. İlhamını, hayatın zengin hazinesinden alan olgun ve taptaze bir şairdir. Bunu, şiirlerindeki yüksek ve insanî duygulardan, konuşmalarındaki incelikten de anlıyoruz.

Gençlik günlerini geçirdiği ışık şehri Paris'te tarih ve edebiyat tahsili yapmış, kabiliyetini geliştirmiştir. Edebî ve siyasî yazılarıyla kısa zamanda çevresini aşan bir şöhret sağlamıştır. Pek çok yüksek mevkilerde bulunmuş, profesör, mebus, sefir olmuştur.

Bir gün, şairin ziyaretine gitmiştim. Ayaküstü yapılan ziyaretin kısılgına rağmen, memnun olmuştum. Onun sevinci de benimkinden üstündü. Tekrar görüşmemizi istedi. Dileğini yerine getirdim.

İnsana hayat ve ümit veren güneşli bir günün kuşluğunda şairle Parkotel'in bir köşesinde karşı karşıya oturduk. Onu, çekildiği bu yalnızlık köşesinde genç aydınlardan, hayranlarından başkaları yoklamıyordu.

Akıp giden uzun bir konuşmaya dalmıştık. Bir aralık sordu:

Iraklı şair Eşşeyh Rıza Ettalibani'yi tanır mısınız? Acaba nerede medfundur?

Tanırdım, dedim. Onun şöhreti Irak'tan Türkiye'ye kadar uzar. Şunu da söyleyeyim ki, bu zatın kızı İstanbul'da yaşamaktadır. Kendisi de Bağdat'ta medfundur.

Yahya Kemal:

O kuvvetli bir hicivcidir, dedi.

Evet... Söylendiğine göre, hürriyet şairi Namık Kemal ile dostluğu da varmış, aralarında "müşaere" şiir söyleşirlermiş!

Olabilir ama bundan, Namık Kemal ile şiirde bir seviyede oldukları çıkarılamaz. İki arasında mukayese imkânsızdır.

Galiba hiç evlenmediniz üstat?

Evet... Siyasetin gadr ve sillelerinden, kötü günlerin hainliğinden çektiklerim bu arzuma mani olmuştu.

Beyat ailesinden misiniz?

Hayır... Soyadımı dedemin "Şahsüvar" adından aldım. "Şah" bey, "süvar" atlı demektir.

En çok hangi çeşit şiirler yazdınız? Şiirde hangi edebî ekolü tutarsınız?

Şiirlerimde güzele, millî ve mahallî duygularımızı dile getiren manzumelere fazlaca yer verdim. Çünkü gazel, şairin ince duygularını ve iç dünyasını anlatır. Millî ve mahallî manzumeler, şairin gerçek kişiliğine, milletine, vatanına bağlılığını gösterir. Şiirlerimde, yeni ile eskiyi birleştiriyorum. Yeni şiirin, eskisinin yıkıntısını üstünde kurulacağına inancım var. Bırakılması imkânsız eskinin varlığı olmasa, yeni edebiyatın lafı bile edilmez.

Hangi şairleri beğeniyorsunuz?

Fuzûlî'yi, Nesîmî'yi, Nefî'yi, Rûhî-i Bağdâdî'yi...

Doktor İsmail Etem beyin yaptığı gibi Shakespeare'i, Goethe'yi, Abdülhak Hamit ile bir tutabilir misiniz?

Böyle şey olmaz. Hem bu, İsmail Etem de kimdir? Tanımıyorum.

İstanbul Üniversitesinde profesördü. Üniversite, onu Arap ülkelerinde edebiyat ve fikir hareketlerini incelemek için Mısır'a göndermişti. 1940 yazında, İskenderiye'de bir buhran geçirdi, kendini denize atarak intihar etti. Profesör Fuat Köprülü'nün, Hüseyin Cahit Yalçın'ın yakın dostlarındanmış.

Söz, Abdülhak Hamit'ten açılmıştı:

Kerküklü bir edip, Abdülhak Hamit'in Makber'ini nesir halinde Arapçaya çevirdi, dedim.

Yahya Kemal:

Abdülhak Hamit, "Makber" mersiyesinde muvaffak olamamıştır, dedi. İçinde durulacak, konuşulmaya değer ancak otuz kadar beyit vardır. Karısının ölümünden fazla teessüre kapılarak yazdığı "Makber" mersiyesi bir hezeyandır. Ne söylediği, ne demek istediği anlaşılmaz.

Üstat, yeni Türk şiiri için ne düşünüyorsunuz?

Hakiki manada yeni bir Türk şiiri yoktur. Eğer ortada şairler varsa, onlar da birer köpüktür. Şiirleri de soğuktur. Ama edebiyat ufkumuza, beni iyimserliğe götürecek gerçek şairlerin doğacağına inanıyorum.

Üstadım, yeni ve eski Arap şair ve düşünürlerinden kimleri tanırırsınız?

Eskilerden Ebu'l-Alâ el-Maarrî, Ebüt-Tayyib el-Mütenebbî... Yenilerden Ahmet Şevki (1) ile Hafız İbrahim, Halil Mutran (2) ve Ma'rûf er-Rusâfî (3) ile Bağdat valisi Süleyman Nazif'in vasıtasıyla tanıdığım Cemil ez-Zehavî (4).

(1) Millî Mücadele ve Gazi Mustafa Kemal hakkında ateşli şiirler yazan bu değerli Mısır şairi birkaç sene evvel ölmüştür.

(2) Lübnanlı meşhur şair.

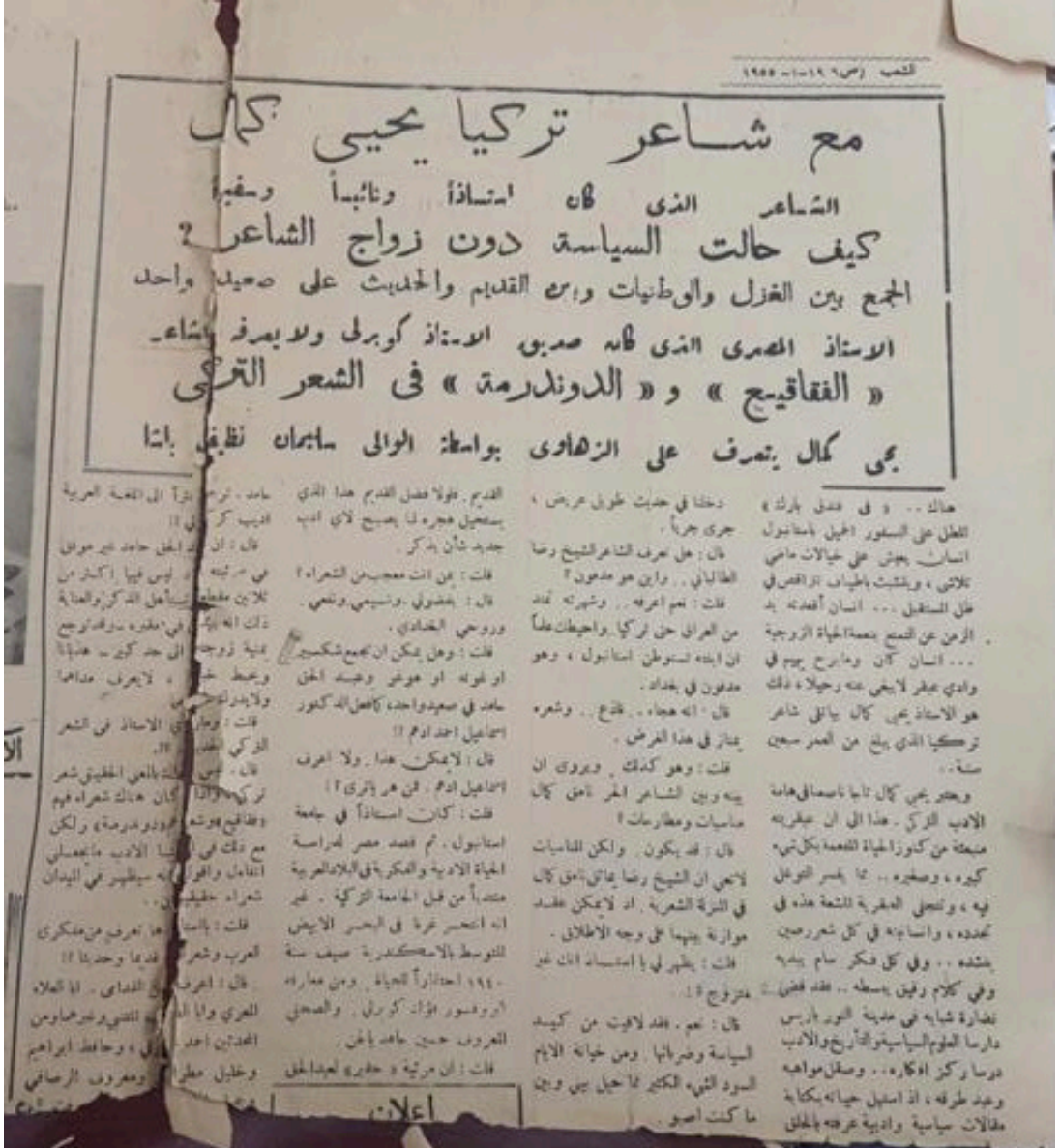
(3) Büyük Irak şairi.

(4) Lirik şiirleriyle temayüz eden bir Irak şairi.

Kerkük: Vahdettin Bahaettin.

(Aydabir, 35, Mayıs 1955, ss.8-9.)

Şekil 1. Mülakatın eş-Şa'b Gazetesindeki Hali, 19 Ocak 1955¹⁰

10 Mülakatın eş-Şa'b gazetesinde yayımlanan hali ve Vahdettin Bahattin'in kendi el yazılı müsveddelerini, Vahdettin Bahattin'in kız kardeşi ile iletişim kurarak bana ulaştıran Bağdat Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Yıldız Sadettin'e teşekkür ederim.

Şekil 3. Vahdettin Bahattin'in El yazısı ile Mülakatın Müsveddesi, Sayfa 2.

زورت انك / دوره الامم كان اسم سابقه .. زفت انك ان احمد المولى
 ! او ان / دوره الامم كان اسم سابقه .. زفت انك ان احمد المولى
 كان له ما زاد ..
 في احد جوانب نفق .. يارك .. لا يقصد .. صفت في وصفه لكنه الا وبره
 و صبيده ان الثياب المنوره ..
 و فيه .. م .. سوال .. و در حيب .. ساد سندن .. انك انك انك
 صفت ان حديث بديل .. و في وجه جلالا ..
 قال : نعم / انك / الشرف صفا لاني .. انك بديون ..
 قلت : نعم اقرته .. و ستمه تمه في الاوق من ..
 بل ان انسة تعلم ان ستمه .. و صدمه فون في بغداد ..
 فان : انك صفا و وقاع .. و شمه بتمه في صفا الوقت ..
 قلته .. و صدمه كذا .. و برده ان ينسه و بينات في الح .. انك انك انك
 و صدمه صفت ..
 فان .. و صدمه كيدون .. و صدمه المفايد ان ستمه ان الزم رضا بتمه انك انك
 و الله له الشويه .. انك انك عقد مراده بيني صدمه انك ..
 قلت .. يعلم انك انك قيمه فذوع ..
 فان : نعم .. فصدرك فيك و لياليه حروفه ..
 انك انك .. فصدرك بيني و بينك فانت صبر اليه ..
 قلت .. صد انك في صدمه ..
 فان : .. راني بقى صفا انك صدرك انك صدمه .. انك صدمه ..
 في انك .. صدمه .. صدمه ..
 قلت : انك انك صدمه اليوم لعمه كبره .. و صدمه ان اوق
 فذ صدمه انك .. انك انك انك ..
 فان .. انك انك .. و الريحه انك .. و لوقته في شعري ..

Şekil 5. Vahdettin Bahattin'in El yazısı ile Müslakatin Müsveddesi, Sayfa 4.

ركبته زنت أجد ن أنفنا المودعي ما جعلني / انزل برانه سقمه والميلان
 عمار صغيرت .. ~~يعتقد لكم من ..~~
 خطه قنق .. بالاساز صد نرق ~~من ..~~ من فكره العبد رسول
 قديماً .. و حديثاً !
 قان .. أرق من القدان أيا العباد المودعي .. راي العبد المتنب .. رايه
 ص لار .. دن الحديث احمد شوقي .. رص فلأ ابراهيم .. رصير مران .. د يعرف
 الصا فو .. و حين اذ هديه الله تم قنق ~~و لم يركب له المراكب~~
 به ن رقيق يات .. ~~بالحال ..~~
 ..
 وكان تحت طفق .. ركلات تقايد ..
 قلت .. وان اصاحته حرام .. صد لك سمن ان نقولك بعد
 هذا كله ..
 قال .. و بعد نحو رقة لجة .. اذ نطقنا زكيا وة تاشيه
 زرق ..
 قلت .. بعل / دم ..
 انظفت رعين صفورة بطفان في الكلد ر عطف ..
 انه صفا .. ان .. فيه ان يقدر ~~من ..~~

ص ليه ليه
 ١٩٠٢ / ١٢ / ١٤
 الوقي

Şekil 6. "Aydabir"de Yayımlanan Mülakatın –" gazetesinde yayımlanan mülakatın manşetlerinden alınmış fotoğraf ile- "Cumhuriyet" Gazetesinde Verilen Reklamı.

Yahya Kemal

Bir Irak gazetesinde çıkan röportajında: «Abdülhak Hamidin Makberi bir hezeyandır!», «Bugün bir Türk şiiri yoktur!» diyor.

شاعر تركيا محيى كمال
الذى كان انساناً وثانياً وصغيراً
تألت السياسة دون زواج الشاعر
والوطنيات وروح القديم والحديث على حديد
الذى كان صديقاً للشعر التركى
الدولة منذ « فى الشعر التركى

Bundan başka: Mısırlı... Amerikada satış rekorunu kıran ve bütün dünya dillerine çevrilen enfes roman...

Bugünkü **AYDABİR** Mecmuasında

Kaynak: (Cumhuriyet, 1955, s. 3)